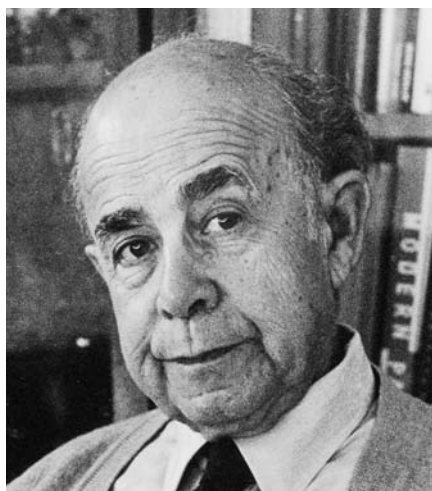

Gabriel A. Almond in memoriam

LAWRENCE E. ROSE
l.e.rose@stv.uio.no

Gabriel A. Almond 1911–2002
Bildet er brukt med tillatelse fra Stanford University News Service

Gabriel A. Almond, en av det 20. århundres ledende figurer innen statsvitenskap, døde 25. desember 2002, bare noen uker før han ville ha fylt 92 år.

Almonds karriere som samfunnsviter strakte seg over nesten 70 år. I løpet av denne perioden bidro han til en bemerkelsesverdig utvidelse og integrering av stats-

vitenskap i forhold til andre samfunnsvitenskapelige fag. Hans umettelige nysgjerrighet på hvordan ulike samfunn organiserer og styrer seg selv fikk ham til å trekke inn elementer fra psykologi, sosiologi og antropologi, og som følge av dette utviklet han begrepet *politisk kultur* – et begrep som ikke bare har inntatt en sentral plass innen statsvitenskap, men også i den offentlige debatt. Han var bestandig opptatt av å se ut over snevre faggrenser med et vidtfavnende blikk. Typisk i så henseende var et essay under tittelen «Foreign Policy and Theology in Ancient Israel», som han avsluttet like før sin bortgang.

Født av et russisk og ukrainsk immigrantektepar i USA, bar Almonds faglige interesser preg av hans bakgrunn og livsløp. Hans far var jødisk rabbiner og lærd innen jus, noe som bidro til Almonds vedvarende interesse for temaer og skikkelser i Det gamle testamentet. Men Almond var også jordnær og engasjert i de aktuelle samfunnsforhold omkring seg. Som student ved University of Chicago i de harde 1930-årene måtte han ta ulike deltids-

jobber for å få endene til å møtes. Det var på bakgrunn av erfaring som saksbehandler på et sosialkontor at hans første semesteroppgave ble skrevet under tittelen «Aggressive Behavior by Clients Towards Public Relief Administrators». Noen år senere, som doktorgradsstudent ved samme universitet, skrev han en avhandling om overklassens politiske innflytelse i byen New York. Denne var basert på et års feltarbeid hvor han brukte tiden til å lese avisenes sosietetssider og foreta førstehåndsobservasjon bl.a. som ledsager for personer som skulle delta i sosietetselskaper. Avhandlingens innhold var så pass avslørende at universitetet nektet å publisere den, ikke minst på grunn av den mindre flatterende psykologisk profil som Almond tegnet av John D. Rockefeller, en av universitetets viktige velgjørere. Almond avslø å endre på noen av formuleringene, og det var først 60 år senere at avhandlingen *Plutocracy and Politics in New York City* endelig ble utgitt i bokform.

Men av natur var Almond en samarbeidsvillig person med utstrakt evne til å inkludere andre. De fleste av hans 18 bøker og mange av fagartiklene skrevet i løpet av hans karriere var forfattet sammen med andre. Dessuten hadde mye av hans faglige arbeid til hensikt å etablere referanserammer som kunne muliggjøre et studium av politikk og samfunnsforhold på tvers av landegrenser. Denne innstillingen fikk Almond rikelig anledning til å vise og utøve til fagets gagn over en tiårsperiode fra 1954 til 1963, da han var formann for komiteen for sammenlignende politikk under det amerikanske Social Science Research Council. Under Almonds ledelse initierte komiteen en omfattende prosjekt- og seminarvirksomhet som munnet ut i flere bøker som er blitt klassikere utgitt i en serie fra Princeton University Press. Blant disse var

boken *The Politics of the Developing Areas* (1960), forfattet i samarbeid med James Coleman. Boken bygget på arbeidet til sosiologen Talcott Parsons og satte fram et funksjonalistisk rammeverk for en forståelse av politiske utviklingstrekk i ulike land, ikke minst i de nylig uavhengige nasjonene i Afrika og Asia.

Tre år senere ble boken *The Civic Culture – Political Attitudes and Democracy in Five Nations* utgitt i samarbeid med Sidney Verba. Denne boken er blitt stående som en milepæl i fagets utvikling. Arbeidet hadde sitt utgangspunkt i Almonds tidlige interesse for offentlig opinion og nasjonale egenskaper, og tok fatt i grunnleggende statsvitenskapelige temaer. Hvilken betydning har individuelle kjennetegn og holdninger for individets politiske atferd og for det politiske systemet? For å granske slike spørsmål, gjennomførte Almond og Verba surveyundersøkelser i fem land – Storbritannia, USA, Mexico, Tyskland og Italia. Prosjektet var en banebrytende prestasjon i komparativ surveyforskning og ble et viktig referansepunkt ikke bare innen statsvitenskap, men også innen antropologi, sosiologi, psykologi og pedagogikk. Det ble et ruvende eksempel på mulighetene for å gå ut over mer tradisjonelle juridisk-institusjonelle tilnærminger til studiet av statsvitenskap, og det dannet en av grunnsteinene i etableringen av den nye atferdsorienterte forskningstradisjonen.

Dette og andre av Almonds faglige arbeider ble møtt med en del kritiske bemerkninger, i Norge så vel som i andre land. Men dette aksepterte Almond. Han var interessert i de store spørsmålene innen politisk teori og søkte etter komparative generaliseringer på tvers av tid og sted – en virksomhet som han innså var dristig og risikofylt. I en av sine bøker beskrev han seg selv som en *heurist*, en

som var villig til å sette sammen ideer fra flere hold og forsøke å se hvor langt de kunne bære. Han ønsket å kartlegge og stimulere andre til innsats, ikke å stå fram som en feilfri og uangripelig *teoretiker*. Han utnyttet et mangfold av tilnæringer – casestudier så vel som surveyforskning – og fungerte som en samlende figur i utforming og etterprøving av innovative faglige vinklinger. Et utmerket eksempel på dette er boken *Crisis, Choice and Change* (1973), redigert i samarbeid med Scott Flanagan og Robert Mundt.

I 1981 ble Almond av American Political Science Association beåret med James Madison Award, en ære som tildeles statsvitere for deres fremragende innsats for faget. Almond hadde tidligere vært president i samme organisasjon. Han var dessuten utnevnt som medlem av American Philosophical Society, National Academy of Sciences og American Academy of Arts and Sciences.

Til tross for mange utmerkelser var Almond en beskjeden og sjenerøs person. Selv om faget aldri var langt unna mens han holdt på med daglige gjøremål, var han en utadventt person som hadde en varm menneskelig utstråling. Sammen med sin kone Dorothea arrangerte han mange sosiale tilstelninger for kollegaer og studenter. I tillegg til å delta i livlige diskusjoner der han viste en genuin interesse for andres synspunkter, kunne han like gjerne ta fram munnspeilet og spille til gjensidig glede.

Almond var aktiv både faglig og sosialt, selv etter at han gikk av med pensjon fra Stanford University i 1978. Han måtte gjennomgå flere hjerteoperasjoner, men hver gang trente han seg opp igjen for å kunne fortsette med sitt virke. Hans siste bok, *Strong Religion: The Rise of Fundamentalisms Around the World*, skrevet i samarbeid med R. Scott Appleby og Emmanuel Sivan, ble utgitt tidligere i år. Boken er en gransking av politisk kultur innen fundamentalistiske trossamfunn, et verk som avspeiler et sentralt tema i mye av hans faglige arbeid. Blant hans publikasjoner i den senere tiden bør ellers boken *A Discipline Divided: Schools and Sects in Political Science* fra 1990 fremheves. I dette arbeidet trekker Almond fram fragmenteringstendenser som har oppstått innen statsvitenskap over de siste tiårene på grunn av en sterk spesialisering. Faren han påpeker er at vi lett kan bli sittende rundt atskilte bord uten evne til å kommunisere med hverandre. Dette er en observasjon som antakelig er like treffende for andre samfunnsfag som for statsvitenskap.

Det er vemodig at Gabriel A. Almond nå er borte, men hans bidrag som en av forrige århundres fremste faglige «hovmestere» vil bli stående som inspirasjon og samtaleemne i mange år fremover – forhåpentligvis både rundt og på tvers av fagbordene!